

Türkiye'deki Sosyal Yapı ve Ombudsmanlık

Prof. Dr. Niyazi ÖKTEM
Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Kamu Hukuku Bölüm Başkanı

Değerli konuklar bütün gün dinledik çok şeyler öğrendik. Özellikle öğrencilerimize, pek soru sorma cesaretleri olmasa da sempozyumu sonuna kadar merakla izledikleri için teşekkür ediyorum. Hukukçu olarak amacımız Avrupa'da, dünyada neler olup bittiğini takip etmek, çağdaş çağcıl hukukçu olarak öğrencilerimizin bunlarla haşır neşir olması gerekiyor. Ben, tabii programın organizatörü olarak, bir takım işleri organize ettiğim için sürekli salonda bulunamadım, pek fazla takip olanağım olmadı.

Bazı şeylere kısaca değinip arkadaşlara söz vereceğim, arkadaşlarımdan da konuşmalarını kısa tutmalarını rica ederim. Benim değerlendirmem şu: Kamu Denetçiliği müessesesi/Ombudsmanlık demokrasinin en önemli, özellikle Avrupa demokrasisinin en önemli kurumlarından biri, ancak bir takım tereddütlerle karşı karşıyayız. Bu belki de Türkiye'deki genel tereddütlerin içerisinde yer alır, bunların bir sonucudur. Birinci tereddüt olarak sözünü edeceğim tepki çok yaygındır. "Bizim millete uymaz", "Bizim millet buna layık değil", "Bizim millet asker millet otoriteyi sever, nizamı sulandırmayalım" düşüncesini hissediyorum. Değerli konuşmacılar da askerle ve askeriyedeki denetimler ile ilgili sıkıntılardan bahsettiler, benzer sıkıntılar Avrupa'da da var. Bu tür bir sosyal yapı böyle hızlı bir demokratikleşme sürecini kabul edebilir mi? Evet bizim bir otoriter devlet geleneğimiz var. Bu ta Bizans'dan Osmanlı'ya Osmanlı'dan günümüze gelmiştir. Bizans imparatorları da Osmanlı padişahları da otoriterlerdi. Osmanlıda bazı nedenlerden dolayı kul mantığı yerleşti. Cumhuriyet ile bu anlayış değişti mi? Emin değilim Fakat sıradan halk değil, bence aydınlarımız bunu benimseyemiyor. "Canım bizim millet..." lafını aydınlarımız söylüyor. Bir kere Türk aydınının tüm risklere rağmen demokratikleşme mantık ve ruhunu özümsemesi gerekir. Her şeyden önce bu geliyor. Türk aydınının çağın gelişimini, akışını dünyadaki demokrasi ruhunu çok iyi kavraması gerekiyor. Bize uymaz yaklaşımından uzaklaşılması gerekiyor.

İkinci bir tereddüt ise yargı ve yargıya bakış sorunudur. Kutsal devlet anlayışını sürdürdüğümüz için yasama- yürütme- yargıyı kutsallaştırıyoruz. Gerçi işimize gelince kutsallaştırıyoruz, işimize gelmeyince de eleştiriyoruz. Bizim düşünce ve ideolojilerimize uygun tutum izleyen yargıya helal olsun derken düşüncelerimize aykırı tutum sergilemesi halinde yargıyı kötülüyoruz. Bir başka olay yargı bağımsızlığı. Hiçbir itirazım yok yargı bağımsız ve tarafsız olacaktır, fakat demokratik rejimlerde yargı bu erki demokrasiye dayalı şekilde elde edecektir. Yani demokratik rejimlerde halka dayalı milli egemenlik, ulusal egemenlik, halk egemenliği, genel iradeye dayandırılacaktır. Oysa 1982 Anayasası'nda, son değişikliklerle hafifletilse de, üst yargı organı tamamıyla

Cumhurbaşkanı'nın iki dudağı arasındaki atamalarla şekillenir. Dolayısı ile Cumhurbaşkanı'nın siyasi meşrebi üst yargı makamlarının üst düzey yöneticilerini belirledi. Evet, bir takım adaylar Danıştay'dan, Yargıtay'dan geliyordu ama son sözü Cumhurbaşkanı söylüyordu. Bu durum Anayasa Mahkemesi açısından hala öyle, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu açısından belli oranda olsa da olumlu değişiklikler yapıldı. 1. Sınıf hakimler, adaylarını kendileri seçmeye başladılar. Kısacası, Hobbes tabiriyle halkımız değil aydınımız Leviathanı önemsiyor, bu ejderhayı benimsiyor. Önce bunun muhasebesini yapmamız, bunun bilincine ulaşmamız gerekir. Ombudsman müessesesini de bu bağlamda görüyorum: Daha iyi bir demokrasi. Türkiye'de birtakım sakıncalar, aksamalar olacaktır. Fakat düşünülmelidir ki Türkiye'de son dönemde, Batının da teşviki hatta iteklemesiyle, demokratikleşme süreci ivme kazanmıştır. Yandaşlıklar gibi birçok aksayan yönler olsa da bu bir süreçtir. Benim de çok şikâyet ettiğim şeyler muhakkak ki mevcuttur. Benim ombudsmanlık müessesesini ana değerlendirme mantığım bu şekildedir. Şimdi isterseniz değerlendirmeye sırasıyla devam edelim. Prof. Dr. İftar Gözaydın'a sözü verelim. Kendisi fakültemizin yeni profesörlerindedir ve aramıza katılmasıyla birlikte güçlendiğimize inanıyorum. Buyurun efendim söz sizde.

The Social Structure of Turkey and Ombudsman

Prof. Dr. M. Niyazi ÖKTEM
*Head of the Public Law Department,
Doğuş University, Faculty of Law*

Dear guests, we listened and learned a lot from the different papers the whole day. I especially thank our students, even though they didn't have much courage to ask questions, they stayed and listened until the end of the symposium. As professionals studying law, our aim is to follow and understand the contemporary developments in Europe and the world.

I will briefly mention a few things and I will kindly ask my colleagues to keep it short. My evaluation of the Ombudsman Institution is as follows; it is one of the most important institutions of democracy, especially European democracy, however we still have some hesitations which may be the results of the general hesitations in Turkey.

The first of these hesitations is the "It is not suitable for our society", "Our society does not deserve this kind of institution" or "Our people are from the military bases and love the authority, let's not break the order" reaction which is very common.

Some of the speakers also mentioned the problems of military and military discipline which are the same as the European countries. Will this kind of social structure be able to accept a democratization process that fast? Yes, we have an authoritative state tradition which has survived from Byzantine to Ottoman, Ottoman to Turkey.

Both the Byzantine emperors and Ottoman sultans were authoritative. For some reason, "serf" institution was adopted. Did this mentality change with Republic? I'm not sure. However it is not the public who cannot accept the change but the intellectual class. First of all, Turk intellectuals should embrace the democratization sense and feeling in spite of all its risks. Also they need to comprehend the democracy spirit and the developments around the world and leave the "it does not suit us" attitude behind.

Second hesitation is the judiciary and outlook on it. We sanctify executive, legislative and judicial powers because we still sanctify the State. Albeit we sanctify and hail them if their actions fit our ideologies; we criticize them if they act against our opinions. Another issue is the judicial independence. Judiciary should be independent and objective, however, in democratic regimes, judiciary attains its power by democratic ways which are national sovereignty, popular sovereignty, general will. Even it is stretched a little by the last changes, in 1982 Constitution, the top of the judicial body was formed by assignments which totally depended on the will of president of the

Republic. Therefore the political ideology of the President determined the executives of the top of the judicial body. It is true that some of the candidates were determined by Council of State and Court of Appeals, however the ultimate decision maker was the President. This prosecution is still valid for Constitutional Court, there are some positive changes in the means of Supreme Council of Judges and Public Prosecutors.

In brief, our people doesn't care for the Leviathan, in Hobbes' words, but the intellectuals which we need to examine first. I see Ombudsman institution in the same perspective: A better democracy. It is possible to have some difficulties and problems with the application of the institution in Turkey. But it should be considered that, recently in Turkey, the democratization process gained speed with the encouragement of the West.

This is my evaluation of the Ombudsman institution. Now, we will continue our session with Prof. Dr. İştar Gözaydın who is a new member of our university and I believe, with her we are more powerful than before. Please, have your say.

Trans.: Res. Assist. Nermin KATMER